

☀️ นางเรณู ทองงาม ☀️

ประเภทเครื่องจักสาน (ไม้ไผ่)

ตะกร้าสานไม้ไผ่

เครื่องจักสาน เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมาช้านาน มีใช้กันทั่วไปแทบทุกครัวเรือนมาตั้งแต่สมัยโบราณ เครื่องจักสานนั้นนอกจากจะสานเป็นภาชนะต่าง ๆ แล้ว ยังสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอีกมากมายหลายชนิด เช่น จักสานเป็นเครื่องดัก กุ้ง ปู ปลา เช่น ลอบ ไซ สุ่ม เป็นต้น เครื่องจักสานสำหรับสวมศีรษะ เพื่อป้องกันแดดและฝน เช่น งอบ หมวก เปี้ยว เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องรองนั่งอย่างเสื่อ เครื่องจักสานที่ใช้เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น กระจอน กะโล่ ก่องข้าว หวด กระจิบ ฝาชี เป็นต้น โดยวัสดุที่ใช้ในงานจักสาน มักเป็นวัสดุจากธรรมชาติ หนึ่งสิ่งที่ยิมนำมาใช้ได้แก่ ไม้ไผ่ เนื่องจากเป็นไม้ที่ขึ้นง่ายและเจริญเติบโตได้เร็วประกอบกับมีความแข็งแรงคงทน หาได้ง่ายในท้องถิ่นต่าง ๆ

ชุดหาบแร่สานไม้ไผ่

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นางเรณู ทองงาม เกิดและเติบโตมาในครอบครัวของช่างฝีมือที่ยึดงานจักสานเป็นอาชีพมาโดยตลอด จึงได้เห็นครอบครัวทำงานหัตถกรรมแขนงนี้อยู่เสมอ เกิดเป็นความสนใจอยากจะเรียนรู้จนได้เริ่มช่วยงานครอบครัวเล็ก ๆ น้อย ๆ มาตั้งแต่เด็ก จนเมื่อศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยความจำเป็นนางเรณูจึงได้ลาออกจากโรงเรียนหันมาช่วยงานของครอบครัวอย่างจริงจัง โดยมีนายไสว คำโคม ผู้เป็นพ่อและนางฟุ้ง คำโคม ผู้เป็นแม่ สอนขั้นตอนและเทคนิคในการทำงานให้ เริ่มฝึกฝนฝีมือจากขั้นตอนง่าย ๆ ตั้งแต่การเตรียมวัสดุ จนได้ฝึกฝีมือการสานอย่างสม่ำเสมอ จนสามารถสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานสำเร็จ ทำให้นางเรณูชื่นชอบและก่อเกิดเป็นความรักในงานจักสานจากไม้ไผ่ อยากจะอนุรักษ์งานหัตถกรรมการจักสานนี้ไว้ให้แก่ลูกหลาน จึงได้ยึดเป็นอาชีพมาจนถึงปัจจุบัน

ตะกร้าสานไม้ไผ่

นางเรณูถือเป็นช่างที่มีทักษะและความชำนาญในการ “จักสานไม้ไผ่” คนสำคัญของชุมชนบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทองจังหวัดอ่างทอง แห่งนี้ โดยยังคงสืบสานภูมิปัญญางานจักสานไม้ไผ่ตามแบบกรรมวิธีโบราณที่ได้มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และยังอนุรักษ์งานจักสานไม้ไผ่ด้วยตนเองเพื่อให้หัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ ยังคงดำรงอยู่ต่อไปเป็นเวลากว่า 53 ปีมาแล้ว

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

การจักสานไม้ไผ่ เป็นงานหัตถกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงทักษะฝีมือโดยการนำไม้ไผ่มาสานที่ละเส้น จนสามารถขึ้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ ตามที่เราคิดไว้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนเก่าแก่ที่ได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันและกว่าจะเป็นชิ้นงานหนึ่งชิ้นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความอดทนในการสานไม้ไผ่ที่ละเส้นซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้สมาธิอย่างมาก แต่ละวดสายต้องใช้ความประณีตและบรรจงเพื่อให้ไม้ไผ่ และหวายที่นำมาใช้เป็นส่วนประกอบร่วมประสานรวมกันได้อย่างเรียบเนียน และด้วยนางเรณูมีความชื่นชอบในการจักสานมาตั้งแต่เด็ก จึงสามารถสานไม้ไผ่ได้อย่างละเอียด สวยงาม ทำให้ผลงานของนางเรณูไม่มีจุดตำหนิหรือเสียหาย

ตะกร้าสานไม้ไผ่

นางเรณูเลือกใช้วัสดุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างไม้ไผ่ นำมาสร้างสรรค์ผลงานด้วยกรรมวิธีในการทำเครื่องจักสานตามแบบโบราณ เริ่มจากการนำไม้ไผ่มาผ่าเป็นซีกแล้ว “จัก” เป็นเส้นซึ่งเรียกว่า “ตอก” การจักตอกไม้ไผ่ต้องทำให้มีขนาดที่พอดีและมีผิวที่เรียบเนียนเสมอกัน นางเรณูจะนำตอกมาขูดให้สั้นไม่ให้มีผิวสัมผัสที่ขรุขระหรือเป็นเสี้ยน เมื่อได้ตอกแล้วจึงนำตอกไป “สาน” เป็นชิ้นงานตามความต้องการ โดยมีขั้นตอนสำคัญ คือ การสานขัดกันของตอกแต่ละเส้น เพื่อให้เกิดลวดลายที่มีความละเอียด ประณีตและงดงาม โดยการใช้เส้นตอกที่อ่อนตัวขัดกัน แยกเป็น “ตอกยก” คือตอกเส้นที่ต้องยกขึ้นเพื่อให้ตอกอีกเส้นสอดขัดไปด้านล่าง และ “ตอกข่ม” คือตอกเส้นที่ต้องวางลงเพื่อให้ตอกอีกเส้นสอดขัดไปด้านบน ซึ่งลวดลายของผลงานจะเกิดจากการนับจำนวนการยกตอกและข่มตอกนี้เอง ซึ่งกว่าจะเป็นชิ้นงานหนึ่งชิ้นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความอดทนในการสานไม้ไผ่ทีละเส้นซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้สมาธิอย่างมากและจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนานทำให้นางเรณูมีความชำนาญในด้านนี้อย่างมาก จึงสามารถจักสานไม้ไผ่ได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการดูลายเอาไว้อีกก่อน

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

เอกลักษณ์ผลงานจักสานไม้ไผ่ ฝีมือนางเรณู อยู่ที่ความประณีตและความเรียบร้อยของผลงาน นางเรณูจะทำเส้นไม้ไผ่ให้มีขนาดเล็ก เรียบลื่น และง่ายต่อการนำมาสานและทำให้ผลงานมีความสวยงาม โดดเด่น โดยลวดลายยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษเอาไว้ทั้งหมด เช่น ลายขัดธรรมดา ลายสอง ลายสาม ลายหก เหลี่ยม เป็นต้น

ผลงานที่โดดเด่นสะท้อนถึงความประณีต และฝีมือของนางเรณู เช่น กระจเป่า ลายห้าเส้นขัดธรรมดา มีความโดดเด่นที่เทคนิคการสานไม้ไผ่โดยเลือกใช้สีสลับกัน ให้ไม้ไผ่สีเข้มสานสลับกับไม้ไผ่สีอ่อนจนเกิดเป็นลวดลายที่ขัดกันได้อย่างสมบูรณ์สวยงาม และอีกหนึ่งผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้นางเรณูอย่างมาก คือ เครื่องจักสานลายดอกพิกุล มีความโดดเด่นด้วยลวดลายที่แปลกใหม่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้พบเห็นอย่างมาก

ตะกร้าสานไม้ไผ่

นางเรณูยังคงเน้นการอนุรักษ์รูปแบบกรรมวิธีการทำงานในแบบดั้งเดิม และยังคงสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองทั้งหมด เป็นงานที่ทำด้วยมือเองทั้งหมด โดยผลงานทุกชิ้นยังคงเอกลักษณ์ ความประณีต และความใส่ใจ จนทำให้นางเรณูได้รับความไว้วางใจจากลูกค้าในการผลิตผลงานชิ้นต่าง ๆ อยู่อย่างสม่ำเสมอ เช่น กระเป๋าหลายสอง กระบุงลายดอกพิกุล กระจาดลายขัดธรรมดา เป็นต้น ซึ่งสร้างชื่อเสียงให้กับนางเรณูมาจนถึงปัจจุบัน

ตะกร้าสานไม้ไผ่

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

นางเรณู ยังคงมุ่งมั่นตั้งใจที่จะถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีทั้งหมดให้กับเด็กนักเรียนในชุมชน นิสิตนักศึกษา และบุคคลที่สนใจในเครื่องจักสานทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เน้นอนุรักษ์ขั้นตอนการทำงานทั้งหมดเพื่อต้องการให้เด็กนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดและกลับมาสร้างสรรค์งานจักสานไม้ไผ่ต่อไป

ด้านการพัฒนาผลงาน นางเรณูยังคงไว้ซึ่งลวดลายแบบดั้งเดิม ไม่ได้มีการพัฒนาลวดลายอื่นที่แตกต่างแต่อย่างใด เพื่ออยากให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ลวดลายเครื่องจักสานไม้ไผ่ของบางเจ้าฉ่า แต่พัฒนาในเรื่องของรูปทรงให้มีความหลากหลายและทันสมัยมากยิ่งขึ้น และในตอนนี้นางเรณูได้มีการหันกลับมาทำงานจักสานไม้ไผ่เป็นกระบุงและหาบ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาของไทยที่มีมาแต่ช้านานและยังได้รับความนิยมนับเป็นอย่างมากในปัจจุบัน